

UNIVERSITY
OF TURKU

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Anuleena Kimanen, Aleksi Seger & Samaneh Khalili

TITLE Uskonto voimavarana: Stigmatisoidun lähiön nuoret muslimit

YEAR 2025

VERSION Final Draft

CITATION Kimanen, A., Seger, A. & Khalili, S. (2024) Uskonto voimavarana – Stigmatisoidun lähiön nuoret muslimit. In H. Grönlund, R. Sinisalo & M. Ubani (Eds.) *Uskonto ja kaupunki: Suomalaisen teologian ja uskonntutkimuksen näkökulmia* (pp. 256–269). Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Hyväksytty käsikirjoitus

Viittaa:

Kimananen, A., Seger, A. & Khalili, S. (2024) Uskonto voimavarana – Stigmatisoidun lähiön nuoret muslimit. In H. Grönlund, R. Sinisalo & M. Ubani (Eds.) *Uskonto ja kaupunki: Suomalaisen teologian ja uskonnontutkimuksen näkökulmia* (pp. 256–269). Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Uskonto voimavarana: Stigmatisoidun lähiön nuoret muslimit

FT, dos. Anuleena Kimananen, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

anuleena.kimananen@utu.fi

M.Phil. Alekski Seger, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto

Ph.D. Samaneh Khalili, vieraileva tutkija, Turun yliopisto

Tiivistelmä

Monet muslimit asuvat kaupunkilähiöissä, joita voi pitää stigmatisoituneina. Alueellisen leimautumisen suhdetta uskontoon ei ole juuri tutkittu. Tässä luvussa selvitämme, millaisia pääomia uskonto tarjoaa suomalaisen lähiön nuorille muslimimiehille alueellisesta stigmasta selviytymiseen. Käytämme haastatteluaineistoa, jossa 13 mieheksi identifioituvaa stigmatisoituneessa kaupunginosassa asuvaa 15–19-vuotiasta muslimia kertoo sosiaalisesta osallistumisestaan ja mainitsee jollain tavoin islamin. Sovelsimme teorialähtöisessä sisällönanalyysissä Yosson (2005) sosiaalisen pääoman muotoja. Islam näytti tarjoavan sosiaalista pääomaa eli verkostoja, tunnepääomaa eli turvallisuutta ja identiteetin rakennusta, suunnistuspääomaa eli neuvoja elää muslimivähemmistön jäsenenä, tavoitteellisuuspääomaa eli sitoutumista tavoitteelliseen toimintaan ja toimintatapapääomaa eli yhteisöllisen toiminnan muotojen tuntemusta.

Uskonto voimavarana: Stigmatisoidun lähiön nuoret muslimit

Johdanto

Monikulttuurinen lähiö on hyvä esimerkki siitä, kuinka uskonnon merkitys ei olekaan kadonnut kasvavissa ja moniarvoistuvissa kaupungeissa, vaan uskonnollinen kenttä on moninaistunut.¹ Esimerkiksi islam on maahanmuuton myötä kasvanut Suomessa, ja monet muslimit asuvat kaupunkilähiöissä, joilla on ollut levoton ja huono maine jo ennen muslimien muuttamista niille.² Maahanmuuttotilastot osoittavat, että monet muslimit jäävät valtaväestöstä yleisemmin asumaan monikulttuurisuuden leimaamille alueille.³ Alueellinen leimautuminen on kaupunkilainen ilmiö, jonka suhdetta uskontoon on mielekästä pohtia tarkasteltaessa uskontoa kaupungissa.

Kun alue stigmatisoituu, se ja sen asukkaat määrittyvät sosiaalisen yhteenkuuluvuuden uhaksi, mikä luo helposti syrjäytymistä edistävän kierteen. Naapuruston köyhyys, rikollisuus ja monikulttuurisuus ovat tavallisia esimerkkejä aluetta leimaavista ilmiöistä, mutta alueellisen leimautumisen erottaa yksilöiden ennakkoluuloisista asenteista sen keskeisin mekanismi, symbolinen tahraantuminen. Kyse ei siis ole siitä, miten ihmiset nähdään, vaan siitä, kuinka paikat nähdään ja miten paikan huono maine, vaikuttaa ”tahrana” siellä asuviin ihmisiin.⁴

Islamin voi sanoa olevan länsimaissa stigmatisoitunut niin yhteiskunnallisella kuin paikallisella tasolla. Usein siihen liittyy päällekkäisiä rodun ja sosio-ekonomisen aseman stigmoja.⁵ Suomessakin 62 % kyselyyn vastanneista oli v. 2017 sitä mieltä, että islam on ristiriidassa kansallisen kulttuurin kanssa, mikä oli vertailussa länsieurooppalaisten maiden kanssa korkein osuus.⁶ Samana vuonna 24 % suomalaisista ilmoitti, ettei haluaisi muslimia naapurikseen.⁷ Osa radikalisoitumisenvastaisista toimista näyttää kohdistuvan erityisesti muslimeihin, ja näkyvän etnisyyden johdosta moni muslimi joutuu myös etnisen profiloinnin kohteeksi.⁸

¹ Ks. esim. Dugandzic 2022.

² Huttunen & Juntunen 2020.

³ Kilpi-Jakonen, Alisaari & Kimanen painossa.

⁴ Wacquant 2007; Wacquant, Slater, & Pereira 2014

⁵ Bonino 2015; Casey 2017.

⁶ Pew Research Center 2018.

⁷ Ketola 2020.

⁸ Himanen & Creutz 2022.

Suomalaisten musliminuorten kokemuksista tiedetään, että he joutuvat muita useammin viharikoksen kohteeksi.⁹ Teini-ikäiset musliminuoret ovat kuvailleet suomalaista yhteiskuntaa turvalliseksi ja vapaan uskonnonharjoittamisen mahdollistavaksi mutta suomalaista kulttuuria eri tavoin ”toiseksi” suhteessa islamiin.¹⁰ Kyselytutkimuksessa pieni otos muslimitaustaisia nuoria tunnisti muslimeihin kohdistuvia kielteisiä stereotypioita, mutta kristinuskotaustaisilta nuorilta kerätyn aineiston perusteella nuoriin muslimeihin liittyvät stereotyypit olivat pääosin myönteisiä.¹¹ Musliminuorten elämässä korostuu myös taito navigoida islamin erityispiirteiden mukaan suomalaisessa kulttuurissa, selittää islamia, neuvotella ja joskus pitää oma uskonnonharjoitus näkymättömissä.¹²

Erilaiset asuinalueet voivat vaikuttaa muslimiasukkaiden arvoihin: eristävä ja islaminvastaiselle syrjinnälle altistava alue voi korostaa konservatiivisia ja taistelevia arvoja, kun taas moninainen väestö ja osallistumismahdollisuudet tukevat moniarvoisen uskononäkemyksen kehittymistä.¹³ Asuinpaikka voi eri tavoin voimistaa yksilöiden olemassa olevia leimattuja asemia esimerkiksi etnisinä tai uskollisina vähemmistöinä.¹⁴ Sen lisäksi, että islam voi stigmatisoida, se voidaan kokea myös voimavaraksi stigmatisointia vastaan. Stigmatisointi voi tehdä muslimin tietoisemmaksi omasta identiteetistä ja sysätä mukaan syrjinnänvastaiseen toimintaan.¹⁵

Tässä luvussa selvitämme, millaisia pääomia uskonto tarjoaa suomalaisen lähiön nuorille muslimimiehille alueellisesta stigmasta selviytymiseen. Tutkimus perustuu haastatteluille, jotka tehtiin suomalaisessa stigmatisoituneessa kaupunkilähiössä etnisesti moninaisten nuorten osallisuutta ja kansalaistoimintaa selvittävässä tutkimuksessa. Uskonto, niin vakaumuksena kuin yhteisönä, tuli esille joissain haastatteluissa, ja näihin haastatteluihin keskitymme tässä luvussa.

Uskonto ja pääomat

Sosiologi Pierre Bourdieun sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman teoriaa käytetään paljon selittämään sitä, miten yksilöt menestyvät yhteiskunnassa erilaisilla mittareilla. Teoriaa on kuitenkin arvosteltu siitä, että se korostaessaan osallisuutta valtakulttuurista (kulttuurinen pääoma) tai vallan verkostoista (sosiaalinen pääoma) jättää huomiotta monenlaista kulttuurista ja sosiaalista voimavaraa, jota vähemmistöillä voi olla

⁹ Staub & Kivivuori 2017.

¹⁰ Pauha 2013.

¹¹ Lattu & Innanen 2023.

¹² Kimanen 2021; Vähärautio-Halonen 2021.

¹³ Eserverri-Mayer 2021.

¹⁴ Keskinen 2018; Saarikkomäki 2021.

¹⁵ Bonino 2015.

käytössään.¹⁶ Uskonnollisia vähemmistöjä on myös tutkittu paljon sosiologi Robert Putnamin silloittavan ja sitovan sosiaalisen pääoman¹⁷ käsitteen avulla. Joissakin tapauksissa uskonto tarjoaa erityisesti sitovaa sosiaalista pääomaa eli yhteyksiä oman ryhmän jäseniin. Jos on kyse pienestä vähemmistöstä, silloittavaa eli ryhmärajoja ylittävää pääomaa kertyy enemmän, koska pieni vähemmistö ei tule toimeen pelkillä ryhmän sisäisillä yhteyksillä.¹⁸

Uskonnolla on myös todettu jossain määrin vaikutusta maahanmuuttajien taloudelliseen menestykseen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajat näyttävät kärsivän stigmasta työmarkkinoilla, mutta uskonnollisesta yhteisöstä saaduilla verkostoilla he voivat silti saada parempia työpaikkoja kuin ilman niitä.¹⁹ Tässä luvussa pohdimme muidenkin kuin sosiaalisen pääoman vaikutusta stigmasta selviämisessä.

Kasvatustieteilijöiden Julie J. Parkin, Jude Paul Matias Dizonin ja Moya Malcolmin mukaan hengellinen pääoma, eli erilaiset uskontoon ja hengellisyyteen liittyvät voimavarat auttavat saavuttamaan kasvatustieteilijä Tara J. Yosso²⁰ määrittelemiä muita pääomia seuraavasti: Hengellisten yhteisöjen verkostot ja aktiviteetit tarjoavat sosiaalista pääomaa. Lisäksi verkostot voivat tarjota suunnistamis-pääomaa eli tukea ja tietoa valintoja tehtäessä. Kielellistä pääomaa saa uskonnollisten yhteisöiden kieltä ja kulttuuria ylläpitävistä toimista sekä julkisen puhumisen mahdollisuuksista. Kutsumusajattelu sekä hengellisten yhteisöjen arvostukset tukevat tavoitteellista pääomaa eli voimavaroja pyrkiä eteenpäin elämässä. Uskonnollisesta socialisaatiosta ja yhteisöstä saatava yhteydentunne lisää myös motivaatiota ja resilienssiä, jotka liitetään turvallisuudesta muodostuvaan perhepääomaan. Lopulta hengellisten yhteisöjen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvä toiminta sekä vähemmistöidentiteettien vahvistaminen voi lisätä vastarintapääomaa eli kykyä suhtautua kriittisesti vaikkapa sortaviin rakenteisiin.²¹ Sosiologit Päivi Pirkkalainen ja Hanna-Mari Husu ovat käyttäneet paljon perhepääomaa muistuttavaa tunnepääoman käsitettä osoittamassa, kuinka tunneperäinen tieto ja tunteiden käsittelytaito auttavat maahanmuuttajanuoria selviytymään syrjinnästä ja muista vaikeuksista sekä saavuttamaan muita pääomia, joita tarvitaan aktiiviseen kansalaisuuteen.²² Näitä käsitteitä käytämme analyysissa.

¹⁶ Esim. Yosso 2005; Park, Dizon & Malcolm 2019.

¹⁷ Putnam 2000.

¹⁸ Park & Bowman 2015.

¹⁹ Connor 2011.

²⁰ Yosso 2005.

²¹ Park, Dizon & Malcolm 2019.

²² Pirkkalainen & Husu 2020.

Monissa määrällisissä tutkimuksissa on todettu, että uskonnollisuus lisää yhteiskunnallista osallistumista, eivätkä muslimit ole tästä poikkeus. Sosiaalinen pääoma näyttää olevan tärkeässä roolissa, sillä pelkkä uskonnollinen identiteetti ei välttämättä vaikuta yhteiskunnalliseen osallistumiseen, vaan tarvitaan osallistumista yhteisön toimintaan.²³ Joskus kuitenkin osallistuminen saattaa keskittyä uskonnollisiin järjestöihin.²⁴

Islamin tutkimuksessa on sovellettu sosiaalisen pääoman käsitettä yhteydessä islamilaiseen etiikkaan ja velvollisuuksiin. Kahdella islamin peruspilareista nähdään yhteyksiä sosiaaliseen pääomaan: *ramadan*-kuun aikaiseen paastoon liittyy vahva solidaarisuuden ja yhteisöllisyyden juonne, lisäksi hyvin hallinnoituna *zakat*, vuosittainen almujen antaminen, tukee yhteisön hyvinvointia ja sosiaalista tasapainoa, almun antajien ja vastaanottajien yhteisöllisyyttä sekä rakentaa luottamusta yhteisössä.²⁵ Jälkimmäiseen tarkoitukseen voidaan käyttää myös rahastoja tai muuta hyväntekeväisyyteen osoitettua omaisuutta, *waqf*.²⁶ Yhteiskunnassa haavoittuvassa asemassa olevien tukemiseen liittyy laajemmin *ihsan* eli pyrkimys hyvyyteen ja kauneuteen. *Ihsan* velvoittaa laajentamaan empatian kehää ydinperheestä sukulaisiin ja yhteisön haavoittuvimpiin.²⁷

Menetelmä ja aineisto

Haastattelimme suomalaisen suurehkon kaupungin kulttuurisesti moninaisessa kaupunginosassa 15–19-vuotiaita nuoria osallisuudesta ja kansalaistoiminnasta. Kaupunginosa, josta käytämme peitenimeä Rantala, oli lähiö etäämmällä kaupungin keskustasta. Haastateltavat tavoitettiin alueen nuorisotilalta ja avoimesta urheilutoiminnasta. Tätä lukua varten analysoimme niitä haastatteluja, joissa uskonto on mainittu ja joissa haastateltavat asuivat kyseisessä kaupunginosassa. Lisäksi sisällytimme vain mieheksi identifioituvien muslimien haastatteluja, koska suurin osa haastatelluista oli heitä ja näin analyysi voi keskittyä heidän tilanteeseensa. Haastatteluja oli 12, joista osa oli yksilöhaastatteluja ja osa pari- tai ryhmähaastatteluja. Haastateltavia oli 13, joista neljää haastateltiin toisenkin kerran hieman eri kysymyksillä. Haastateltavat päättivät itse osallistumisestaan, ja heille kerrottiin heidän voivan keskeyttää osallistumisen milloin halusivat. Osa haastatteluista tehtiin englanniksi, ja katkelmat niistä on tässä käännetty suomeksi. Kävimme keskusteluja myös yhden alueen moskeijan yhteyshenkilöiden kanssa, mutta lopulta lupaa tavoittaa nuoria moskeijan kautta ei tullut, eikä se ollut välttämätöntä alkuperäisen tutkimuskysymyksen kannalta.

²³ Read 2015.

²⁴ Teney & Hanquinet 2012; Peucker 2018.

²⁵ Shalihin ym. 2020; Putra ym. 2022

²⁶ Malik 2016.

²⁷ Abou-Taleb 2023, 140–173; Malik 2016.

Litteroiduista haastatteluista tunnistettiin ensin kohdat, joissa puhutaan kaupunginosaan liittyvästä stigmasta tai uskonnosta. Kaupunginosan maineesta ja sen vaikutuksesta haastateltaviin kysyimme erikseen, samoin kysyimme, osallistuivatko he jonkin uskonnollisen yhteisön toimintaan ja millaista rohkaisua he saivat sieltä kansalaistoimintaan. Kaupunginosan huono maine saattoi nousta esille myös, kun keskustelimme asioista, joihin he toivoivat muutosta ympäristössään, ja uskonto, kun puhuimme paikoista, joissa he toimivat yhteiseksi hyväksi. Kaupunginosaa käsitteleviä kohtia tarkastelemme vain osoituksina kokemuksista stigmasta. Uskontoa koskevat kohdat analysoitiin teorialähtöisellä laadullisella sisällönanalysilla siten, että lähtökohtana käytettiin Parkin, Dizonin ja Malcolmin hengellisen pääoman muotoja²⁸, mutta perhepääoma korvattiin tunnepääomalla²⁹ ja muutenkin luokkia hieman muotoiltiin aineistolähtöisesti. Nuorten kanssa ei siis keskusteltu siitä, miten uskonto auttaa heitä selviämään sosiaalisista stigmoista, eli kyseessä on aineiston toissijainen analyysi: tässä tutkimuksessa tuodaan rinnakkain se, mitä he kertovat kohtaamistaan ennakkoluuloista ja uskonnon roolista elämässään.

Stigmatisoitu kaupunginosa

Kun kysyimme kaupunginosan maineesta, haastateltavat totesivat poikkeuksetta sen olevan negatiivinen. Useimmat pitivät mainetta liioiteltuna, mutta osittain oikeana. Nuorten kertomukset paikallisesta leimautumisesta toistivat stigmatisoitumista koskevassa tutkimuksessa tunnistettuja piirteitä, kuten väkivallan, rikollisuuden ja yleisen järjestyksen puutteen sekä näiden piirteiden kietoutumisen maahanmuuttajuuteen liittyvään stigmaan.

”Rehellisesti Rantala saa aika paljon pahaa mainetta. Ku tääl on niinku suurimmaks osaks maahanmuuttajii nii jotkut ainaki, ku mä käyn nyt [toisessa kaupunginosassa koulua]... Nii se idea et Rantala on niinku huono paikka tai väkivaltane on niinku sellai aika lail tyhmää. Mä haluaisin et se niinku ennakkoluulo lähtis pois ainaki Rantalalta. [--] [Kysymykseen, miten maine vaikuttaa haastateltavaan:] Nii [nauraa]. Ihmiset voi olettaa et mä oon niinku jotenki väkivaltane tai niinku varas tai jotain semmost nii... ainaki nuoret.”

(Haastateltava 12)

Katkelmassa näkyy, kuinka alueellisessa stigmatisoitumisessa alueeseen liitetty moraalinen arveluttavuus tahraa sen asukkaatkin.³⁰ Haastatellut nuoret eivät kuitenkaan sisäistäneet naapuruston negatiivista mainetta. Kuten on havaittu aiemmassa tutkimuksessa³¹, he saattoivat torjua sen vaikutusta huumorilla kuten tässä katkelmassa naurahdus osoittaa.

²⁸ Park, Dizon & Malcolm 2019.

²⁹ Pirkkalainen & Husu 2020.

³⁰ Wacquant, 2007.

³¹ Ademin ym. 2022.

Kaupunginosaan liitettiin toisenlaisia merkityksiä, kuten tiivistä yhteyttä asukkaiden välillä ja siihen perustuvaa turvallisuutta.

”No [--] mä elän tääl turvallisesti mut mä voin sanoo jos Rantalassa sul ei oo veljee tai siskoo isompaa niin sit sua voidaan kiusata. Koska mun veli ja sisko tuntee kaikki isot, sit niitten pikkuveljet on kaikki mun kaverei.” (Haastateltava 5.)

Tässä katkelmassa haastateltava kertoo kokevansa, että hänen vanhempien sisarustensa verkostot suojelevat häntä. Kulkiessaan Rantalassa hän tiesi, että näiden verkostojen kautta hänet ja hänen mahdollisuutensa saada tarvittaessa puolustusta tunnetaan. Näin jäsenyys leimautuneen alueen verkostoista voi toimia sosiaalisena pääomana, jota ilman alueella voi olla vaikeampi selvitä ja joka ei välttämättä tuo turvallisuutta oman alueen ulkopuolella.³² Kuvaukset yhteenkuuluvuudesta ja toveruudesta hallitsivat kuitenkin nuorten kertomuksia paikallisesta ilmapiiristä.

Pääomia lähiön islamista

Sosiaalista pääomaa käsiteltiin kahdeksassa haastattelussa, mutta se oli aihepiiri, josta kysyttiin erikseen. Paikallisilla moskeijoilla ja yhteisöillä tuntui olevan merkitystä niin sitovan kuin silloittavan sosiaalisen pääoman kannalta.

”Siel mä tapaan, koska esim meil on tääl Rantalas yks paikka ni siel on, siel menee kaikki niinku [kansallisuus] nii me puhutaan [kieltä] kaikkien kans, sit me tunnetaan kaikki.” (Haastateltava 12.)

Tässä katkelmassa nuori korostaa yhteisyyttä ja vuorovaikutuksen helppoutta saman etnisen ryhmän kesken.

”Et niinku oppii enemmän omast kulttuurist, ja vaik muittenki kulttuurist ku yleensä siel on niinku monikulttuurist et siel ei oo, vaan niinku se ei oo tarkotettu vaan yhel kulttuuril, vaan niinku kaikil muslimeil. [--] Ja sit se on myös niinku niil jotka ei ees oo muslimei. Mä oon vieny pari kertaa kaverin joka ei oo muslimi. Niin sit hän on tullu sinne. [--] Meil on ollu niinku moskeijas silleen et siel tarjotaan ilmast ruokaa ni sit hän on tullu syömään sit oon opettanu hänt rukoilemaan.” (Haastateltava 6.)

Tämä haastateltava lähtee liikkeelle yhteydestä omaan kulttuuriin ja islamin merkityksestä siinä, mutta siirtyy pian korostamaan oman moskeijayhteisönsä kulttuurista moninaisuutta ja ymmärrystä, jota hän siitä saa. Katkelman loppuosa viittaa siihen, että tässä lähiössä islamin stigma ei olisi niin vahva, etteikö nuorta ei-muslimia saisi tutustumaan moskeijaan. Toinenkin haastateltava kertoi vastaavanlaisesta kokemuksesta.

Tunne pääomaa käsiteltiin seitsemässä haastattelussa. Kysyimme haastattelussa tärkeitä paikkoja omassa lähiössä, ja laskimme tunne pääomaan senkin, että moskeija mainittiin itselle tärkeäksi. Osa selitti

³² Sandberg 2008.

tarkemmin moskeijan merkitystä itselleen, ja sekä turvallisuuden tunne että suhde Jumalaan mainittiin useammassa kuin yhdessä haastattelussa.

”No joo, uskonto on niinku tosi tärkeä osa mun elämää, ja tollasiin paikkoihin meneminen, jotka on niinku osa mun uskontoo... tuntuu et mä oon lähempänä mun uskontoo ja Jumalaa. Tykkään siitä.” (Haastateltava 30.)

Tässä katkelmassa uskonto korostuu osana omaa identiteettiä, jonka ylläpitämiseksi joutuu näkemään hieman vaivaa. Sama haastateltava, samoin kuin useat muut, mainitsivat omasta uskonnosta oppimisen tärkeänä moskeijan funktiona, samoin kuin yhteyden vanhempiin muslimeihin. Näin spiritualiteetti ja turvallisuudentunne kietoutuivat yhteen identiteetin vahvistumisen kanssa muodostaen tunnepääoman.

Omasta uskonnosta oppiminen liittyi myös suunnistuspääomaan, joka mainittiin neljässä haastattelussa. Nuoret kertoivat saavansa moskeijasta neuvoja askarruttavissa tilanteissa.

”Siel on taas myöskin tietty aika millon sä voit vaan mennä ja kysyy sun kysymyksii uskonnosta liittyvii tai ei ihan ylipäättäns elämästä liittyvii kysymyksii niin joku voi aina auttaa sua siel.” (Haastateltava 16.)

Vaikka suunnistuspääoma on määritelty tiedoksi siitä, millaisia reittejä pääsee parempaan asemaan yhteiskunnassa³³, nuorille tuntui olevan tärkeää saada vastauksia siihen, miten elää muslimina. Omasta uskonnosta oppiminen voi liittyä myös kielelliseen pääomaan, koska siihen liittyi arabiankielisen Koraanin ja sen merkityksen opettelua sekä todennäköisesti erilaisten perustelujen ja retoristen keinojen tutuksi tulemistä.³⁴ Tätä ei kuitenkaan mainittu suoraan.

Tavoitteellisuuspääomana pidimme tässä kaikkea sitä toimintaa, johon nuoret sitoutuivat pitkäjänteisesti uskonnon nimissä. Sellaisesta puhuttiin neljässä haastattelussa.

”Joo kyl mä opin [omasta uskonnosta], jotkut päivät esim maanantai, tiistai, keskiviikko, mä meen opiskelemaan [moskeijaan].” (Haastateltava 15.)

”Mm moskeijas tota siis ylipäättänsä islamis nii painotetaan hyvää niinku yhteiseen niinku tekemisee ja sit myöski hyvään fyysiseen kuntoon et niinku tekis jonkulaist liikuntaa aina. Nii siel niinku myöski niin silloin tällöin tekee jotain [urheilulaji]turnauksii tai semmosii.” (Haastateltava 16.)

Säännöllinen moskeijassa käyminen, kuten tässä haastateltavalla 15, rukoilu tai pyhiinvaelluksen

suunnittelu olivat asioita, joista nuoret tuskin saivat arvostusta uskonnollisen yhteisön ulkopuolella.

Haastateltavan 16 mainitsevat yhteisöllinen toiminta ja urheilu olivat yksittäisiä mainintoja asioista, joilla voisi olla merkitystä ei-muslimienkin silmissä. Joka tapauksessa tottumus sitoutua johonkin, vaikkapa sitten rukoilemaan säännöllisesti, voi auttaa elämässä eteenpäin, mikäli sen saa siirrettyä muuhunkin toimintaan.

³³ Park, Dizon & Malcolm 2019.

³⁴ Park, Dizon & Malcolm 2019.

Vastarintapääomaksi laskettavia, vähänkään kriittisiä uskonnosta kumpuavia näkökulmia aineistossa ei ollut. Moskeijan rahankeräysten tai nuorille muslimeille suunnatun toimijuutta ja yhteishenkeä lisäävän toiminnan voi ajatella kasvattavan nuorten valmiuksia kansalaistoimintaan, joten kutsumme niitä toimintatapapääomaksi. Niitä mainittiin kolmessa haastattelussa.

”Muslimin on niinku pakko maksaa se sadaqa tai zakat mikä pitäis maksaa et kaikki tähtää siit et jos jollai toisel muslimil on joku ongelma nii kaiki niinku lahjottaa vähän rahaa sil puolel et se vähän toipuis ja näin et.” (Haastateltava 26)

Tässä katkelmassa haastateltava puhuu *zakat*-almuverosta sekä yleisemmästä hyväntekeväisyydestä (*sadaqa*), ja myöhemmin hän mainitsi itse maksavansa joka kuukausi moskeijalle tietyn rahasumman. Hyväntekeväisyys saa yhteisvastuullisen turvaverkon muodon,³⁵ kun hän kuvailee sitä yhteisön jäsenten lahjana kärsivälle yhteisön jäsenelle.

Alueellinen stigma, islam ja lähiön nuoret muslimit

Tämän artikkelin aineistoa ei alun perin kerätty vastaamaan kysymykseen alueellisesta stigmasta selviytymiseen. Aineistossa ja analyysissa ei ole myöskään käsitelty asioita, jotka uskonnollisessa yhteisössä voivat vaikeuttaa nuoren kasvua täyteen potentiaaliinsa tai navigoimaan ympäröivässä yhteiskunnassa. Keskityimme vain niihin, joille uskonnollinen yhteisö oli myönteinen paikka – kaikki eivät maininneet sitä itselleen merkityksellisenä. Ensisijaisesti onkin pyritty tuomaan esiin ongelmakeskeisissä lähiö- ja islam-keskusteluissa usein syrjään jääviä näkökulmia.

Haastattelemamme 15–19-vuotiaat mieheksi identifioituvat muslimit tunnistivat kotilähiönsä leimautuneisuuden, vaikka pitivät sitä mainettaan parempana. Kotilähiön tiiviit ihmissuhteet tarjosivat heille sosiaalista pääomaa, joka suojeli heitä omalla asuinalueella. Islamin ja stigmasta selviytymisen suhdetta ei käsitelty haastatteluissa, mutta uskonnon tarjoamia pääoman muotoja tuli esille useita.

Tärkeimmät pääomat olivat sosiaalinen pääoma ja tunnepääoma. Sosiaalinen pääoma käsitti sekä sitovaa pääomaa eli verkostoja saman etnisen ryhmän sisällä sekä ylipäänsä toisiin muslimeihin, että silloittavaa pääomaa eli kontakteja eri etnisiin ryhmiin ja erilaisiin muslimeihin. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että tällaiset verkostot voivat tarjota työpaikkoja tai helpottaa yhteiskunnalliseen toimintaan lähtemistä.³⁶ Erityisesti hyväntekeväisyys, esimerkiksi erilaisten rahankeräysten muodossa voidaan katsoa

³⁵ Vrt. Malik 2016.

³⁶ Connor 2011; Read 2015.

toimintatapapääomaksi, ja islamilaisen teologian näkökulmasta hyväntekeväisyys onkin keskeinen yhteisöllistä solidaarisuutta ylläpitävä käytäntö.³⁷ Osallistuminen rahankeräyksiin saattoi tuottaa myös luottamusta siihen, että jos itse joutuisi vaikeuksiin, yhteisö kannattelisi.

Useammissa pääomissa moskeijan tarjoama opetus osoittautui tärkeäksi. Tunne pääoma muodostui turvallisuudesta, jota toi sekä omaan uskoon ja identiteettiin syventyminen sekä hengelliset kokemukset. Tällainen tunne pääoma voi olla merkittävää, jotta pystyy etenemään elämässä vihamielisessäkin ympäristössä.³⁸ Toisinaan moskeija mainittiin myös suunnistuspääoman eli uskoon liittyvien neuvojen lähteenä ja uskonnolliseen toimintaan sitoutumisen eli tavoitteellisuuspääoman paikkana. Uskoon liittyvä suunnistuspääoma voi olla tärkeää musliminuorille yhteiskunnassa, jossa he joutuvat jatkuvasti neuvottelemaan kuulumisestaan ja oikeudestaan uskontoonsa.³⁹

Alueellisen stigman ja uskonnon vuoropuheluun liittyy myös kysymys siitä, vaikuttiko islamiin liittyvä stigma alueella. Alueen moskeijat olivat enemmän tai vähemmän huomaamattomia, ja keskusteluissa moskeijan yhteyshenkilön kanssa ilmeni aikaisempia pettymyksiä yhteistyöhön. Nuoria nämä laajemman yhteiskunnan valtasuhteet eivät kuitenkaan tuntuneet koskettavan samalla tavalla, vaan ei-muslimeita lähiöstä saattoi tuoda moskeijaan tutustumaan. Heidän puheissaan eivät nousseet taistelevat arvot esille, vaan pikemminkin rauhanomaiseen rinnakkaiseloon viittaavat, mikä kertoo ainakin pahimpien syrjintäkokemusten puutteesta.⁴⁰ Samalla on mahdollista, että heidän uskonnosta saamansa pääomat auttavat heitä vain rajallisesti selviytymään laajemman yhteiskunnan valtasuhteista lähiön ulkopuolella. Toisaalta pääoman luonteeseen kuuluu, että sitä voi viisaasti käyttämällä kasvattaa, eli sopivissa tilaisuuksissa pienellä panoksella vaikkapa turvallisuudentunnetta voi saada uusia pääomia.

Musliminuorten kanssa koulussa ja nuorisotyössä työskentelevien olisikin hyvä tiedostaa niitä positiivisia voimavaroja, joita uskonto voi nuorille tarjota. Tällöin heidät nähtäisiin toimijoina identiteettiensä eri osa-alueilla, ja pääomia voisi vahvistaa myös laajemmassa yhteiskunnassa toimimiseen. Monissa kaupungeissa viranomaiset ovat jo pyrkineet yhteistyöhön uskonnollisten vähemmistöyhteisöjen kanssa. Jotta ymmärrettäisiin paremmin muuttuvaa kaupungin uskonnollista maisemaa, olisi hyvä tutkia myös stigmatisoituneissa kaupunginosissa toimivien uskonnollisten vähemmistöyhteisöjen kiinnittymistä kaupunkiin sekä tapoja tukea nuoria löytämään paikkansa laajemmassa yhteiskunnassa.

³⁷ Abou-Taleb 2023; Malik 2016; Putra ym. 2022.

³⁸ Pirkkalainen & Husu 2020.

³⁹ Pauha 2013; Kimanen 2021; Vähärautio-Halonen 2021.

⁴⁰ Vrt. Eserverri-Mayer 2021.

Kirjallisuus

- Abou-Taleb, Amira (2023). *The Concept of ihsān (Beauty/Goodness) in the Qur'ānic Moral Worldview*. Helsingin yliopisto.
- Ademi, Edita, Maia Hauch & Christian Sandbjerg Hansen (2022). The Point of View of Stigmatised Young Girls: Managing Class, "Race" and Place in Polarising Copenhagen. *Social Work & Society* 20: 2, 1-.
- Bonino, Stefano (2015). Scottish Muslims through a Decade of Change: Wounded by the Stigma, Healed by Islam, Rescued by Scotland. *Scottish Affairs* 24: 1, 78–105. DOI: 10.3366/scot.2015.0054.
- Casey, Patrick Michael (2018). Stigmatized Identities: Too Muslim to Be American, Too American to Be Muslim: Stigmatized Identities. *Symbolic interaction* 41: 1, 100–119.
- Connor, Phillip (2011). Religion as Resource: Religion and Immigrant Economic Incorporation. *Social Science Research* 40: 5, 1350–1361. DOI: 10.1016/j.ssresearch.2010.10.006.
- Dugandzic, Audra (2022). Reconnecting Religion and Community in a Small City: How Urban Amenities Afford Religious Amenities. *Sociology of Religion* 83: 4, 434–458. DOI: 10.1093/socrel/srab059.
- Eseverri-Mayer, Cecilia (2021). Are Suburban Youth Becoming More Traditional? A Comparative Study on Young People from Muslim Backgrounds Living on the Outskirts of Madrid and Paris. *Journal of International Migration and Integration* 22: 4, 1329–1347. DOI: 10.1007/s12134-021-00806-4.
- Himänen, Markus & Karin Creutz (2022). Turvattuuden tuotantoa? Muslimit ekstremismin torjunnan sekä julkisen ja yksityisen poliisitoiminnan kohteena. Teoksessa T. Pauha & J. Konttori (Toim.) *Suomalaiset muslimit*. Helsinki: Gaudeamus, 161–176
- Huttunen, Laura & Juntunen, Marko (2020). Suburban Encounters: Super-diversity, Diasporic Relationality and Everyday Practices in the Nordic Context. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46: 19, 4124–4141. DOI: 10.1080/1369183X.2018.1531695.
- Keskinen, Suvi (2018). Territorial Stigmatization, Gendered Racism and Young People's Agency in a Multi-Ethnic School. Teoksessa F. Boonzaier, K. Ratele, T. Shefer, & J. Hearn (Toim.). *Engaging Youth in Activism, Research and Pedagogical Praxis: Transnational and Intersectional Perspectives on Gender, Sex, and Race*. Boca Raton, FL: Routledge, 235–248.
- Ketola, Kimmo (2020). Uskonto ja kulttuurin murros. Teoksessa H. Salomäki, M. Hytönen, K. Ketola, V.-M. Salminen & J. Sohlberg. *Uskonto arjessa ja juhlassa: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 21–43.
- Kilpi-Jakonen, Elina, Jenni Alisaari & Anuleena Kimanen (painossa). Osallisuuden ja kuulumisuuden ulottuvuuksia maahanmuuttotaustaisten nuorten elämässä. Teoksessa A. Rajavuori (Toim.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö.
- Kimanen, Anuleena (2021). Missä uskonto opitaan? Musliminuorten ja luterilaisten nuorten narratiiveja uskonnon omaksumisesta. Teoksessa S.-M. Saarelainen, A. Kimanen ja T. Innanen (Toim.) *Uskonto – yhteisö – yksilö: Uskonnollinen kehitys moninaistuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: STKS, 42–58.
- Lattu, Kanerva & Tapani Innanen (2023). Stereotypes and Meta-stereotypes among Finnish Muslim- and Christian-background Youth. *Journal of Beliefs and Values*. DOI: 10.1080/13617672.2023.2281160.
- Malik, Maszlee (2016). Welfare beyond the State: 'Ihsani' Societal-based Welfare. Teoksessa N. El Harmouzi & L. Whetstone (toim.) *Islamic Foundations of a Free Society*. London: Institute of Economic Affairs, 58–73.
- Park, Julie J. & Nicholas A. Bowman (2015). Religion as Bridging or Bonding Social Capital: Race, Religion, and Cross-racial Interaction for College Students. *Sociology of Education* 88: 1, 20–37. DOI: 10.1177/0038040714560172.

- Park, Julie J., Jude P. Dizon & Moya Malcolm (2020). Spiritual Capital in Communities of Color: Religion and Spirituality as Sources of Community Cultural Wealth. *The Urban Review* 52: 1, 127–150. DOI: 10.1007/s11256-019-00515-4.
- Pauha, Teemu & Inga Jasinskaja-Lahti (2013). “Don’t Ever Convert to a Finn”: Young Muslims Writing about Finnishness. *Diaconia. The Journal for the Study of Christian Social Practice* 4: 2, 172-193.
- Peucker, Mario (2018). On the (In)Compatibility of Islamic Religiosity and Citizenship in Western Democracies: The Role of Religion for Muslims’ Civic and Political Engagement. *Politics & Religion* 11: 3, 553–575.
- Pew Research Center (2018). Being Christian in Western Europe. <https://www.pewresearch.org/religion/2018/05/29/being-christian-in-western-europe/> (Luettu 11.8.2023.)
- Pirkkalainen, Päivi & Hanna-Mari Husu (2020). Becoming Politically Active: Life Courses and the Formation of Capitals among Young People of Migrant Origin in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 10: 3, 41–55. DOI: 10.33134/njmr.249.
- Putnam, Robert D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Putra, Irhamsyah, Deni Nugraha, & Muhammad Abdul Ghani Fakhri (2022). The Effect Of Zakat On Indonesia's Social Capital. *Enrichment: Journal of Management*, 12: 3, 2376-2385.
- Read, Je’nnan Ghazal (2015). Gender, Religious Identity, and Civic Engagement among Arab Muslims in the United States. *Sociology of Religion* 76: 1, 30–48. DOI: 10.1093/socrel/sru042
- Saarikkomäki, Elsa (2021). Etnisten vähemmistönuorten kokemukset virallisesta kontrollista ja leimasta. *Kriminologia* 1: 1, 20-38. DOI: 10.54332/krim.109018.
- Sandberg, Sveinung (2008). Street Capital. Ethnicity and violence on the streets of Oslo. *Theoretical Criminology* 12, 153-171. DOI: 10.1177/1362480608089238.
- Shalihin, Nur, Firdaus Firdaus, Yulia Yulia & Ujang Wardi (2020). Ramadan and Strengthening of the Social capital of Indonesian Muslim Communities. *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 76: 3. DOI: 10.4102/hts.v76i3.6241
- Staubli, Silvia & Janne Kivivuori (2017). Youth Crime Victimization and Religion: Observations from Finland and Switzerland. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 18: 2, 200-209. doi:10.1080/14043858.2017.1385137.
- Teney, Celine & Hanquinet, Laurie (2012). High Political Participation, High Social Capital? A Relational Analysis of Youth Social Capital and Political Participation. *Social Science Research* 41: 5, 1213–1226. DOI: 10.1016/j.ssresearch.2012.03.012.
- Vähärautio-Halonen, Ulla (2021). Kasvot kohti Kaabaa : islamin rukousrituaali maahanmuuttotasaisten toisen sukupolven muslimioppilaiden diskursseina yksityisen ja julkisen rajoilla. Joensuu: University of Eastern Finland.
- Wacquant, Loïc (2007). Territorial Stigmatization in the Age of Advanced Marginality. *Thesis eleven* 91: 1, 66-77. DOI: 10.1177/0725513607082003.
- Wacquant, Loïc, Tom Slater & Virgílio Borges Pereira (2014). Territorial Stigmatization in Action. *Environment and planning. A* 46: 6, 1270-1280. DOI: 10.1068/a4606ge.
- Yosso, Tara J. (2005). Whose Culture Has Capital? A Critical Race Theory Discussion of Community Cultural Wealth. *Race, Ethnicity and Education* 8: 1, 69-91. DOI: 10.1080/1361332052000341006.